New Geopolitics Research
Bi-Quarterly Journal
E. ISSN: 3060-7140

The Semiotics of Power in Urban Space: Examining Toponymic Changes and the Metamorphosis of Place Attachment in Ahvaz

Afshin Karami[1]✉, **Aboozar Vafaei**[2], and **Seyed Ahmad Hosseini**[3]

1. Corresponding author, Department of Geography and Urban Planning, Faculty of Literature and Humanities, Shahid Chamran University of Ahvaz, Ahvaz, Iran. Email: a.karami@scu.ac.ir
2. Department of Geography & Tourism, University of Kashan, Kashan, Iran.
3. Department of Urban Engineering, Faculty of Engineering, University of Lorestan, Lorestan, Iran.

Article Info

Article type:
Research Paper

Article history:
Received: 9 February 2026
Received in revised form: 13 May 2025
Accepted: 10 June 2026

Keywords:
Geographical names,
Place attachment,
Place identity,
Sense of belonging,
Ahvaz.

ABSTRACT

This study was conducted with the aim of investigating and explaining the consequences of frequent and unplanned changes in geographical names and signs on the dimensions of place identity in the metropolitan city of Ahvaz. In this regard, the research specifically measured the impact of these changes on four key dimensions that shape place attachment—historical memory, social bonds, individual and collective emotions, and local events—in order to analyze the mechanisms through which name changes, as a symbolic act of power, weaken citizens' sense of belonging and create a rupture in urban identity. The research method was descriptive-analytical, and the statistical population consisted of 50 experts and specialists in urban fields, who were selected through snowball sampling and examined using a researcher-made questionnaire based on the aforementioned four dimensions. The findings indicate that unique names with an average of 4.54 and the stability of names with an average of 4.64 have the greatest impact on shaping place identity. In contrast, frequent name changes with an average of 2.00 have caused confusion among citizens. Geographical names and signs with an average of 4.68 play a vital role in creating social cohesion, but the degree of attention to citizens' preferences in naming, with an average of 1.36, has received the lowest score. Additionally, cultural events with an average of 4.46 have the greatest impact on place attachment. In summary, frequent renaming disrupts collective memory and emotional ties, diminishing place belonging and urban identity.

Cite this article: Karami, A.; Vafaei, A.; & Hosseini, A. (2026). The Semiotics of Power in Urban Space: Examining Toponymic Changes and the Metamorphosis of Place Attachment in Ahvaz. *New Geopolitics Research*, *3* (1), 45-63.

© The Author(s).

Publisher: Lorestan University.

DOI: https://doi.org/10.22034/nrpg.2026.2080567.1067

Introduction

This research investigates the impact of changes to geographical names and signs on the sense of belonging and place attachment among residents of the metropolitan city of Ahvaz, Iran. Grounded in critical toponymy (the study of place names), the study posits that naming is not a neutral administrative act but a symbolic arena for the reproduction of power, identity, and collective memory. Frequent and politically motivated changes to urban toponyms can sever the link between people and place, leading to urban alienation. The primary research questions examine how changes in geographical signs affect place attachment, and how the repetition and multiplicity of names impact the sense of place and spatial identity. The analysis is framed within four key dimensions of place identity: History/Memory, Society, Emotions and Affections, and Actions/Events.

Method

The study adopts an applied, descriptive-analytical survey method. The statistical population consisted of 50 specialists and experts related to the topic in Ahvaz, selected via snowball sampling until theoretical saturation was reached. Data was collected using a researcher-made questionnaire, designed based on theoretical foundations and the four main indicators of place identity. The validity of the questionnaire was confirmed by a panel of 10 experts in geography, urban planning, and sociology, and its reliability was assessed using Cronbach's alpha (0.87). Collected data were analyzed using SPSS software through descriptive statistics (mean, standard deviation) and inferential statistics (one-sample t-test).

Results

The findings, structured around the four place identity indicators, reveal significant patterns:

- Emotions & Affections: Unique geographical names (mean=4.54) had the strongest positive impact on forming place identity, while repeated name changes (mean=2.00) caused the most confusion for citizens. Stable names foster emotional bonds.
- Society: Geographical signs play a vital role in creating social cohesion (mean=4.68). However, the naming system is heavily influenced by political considerations (mean=4.68) and shows the least attention to citizens' preferences (mean=1.36). The multiplicity of names devalues geographical signs.
- History/Memory: The stability and lack of change in names (mean=4.64) is the most crucial factor for preserving place identity and collective memory. Frequent changes threaten this memory and can lead to place alienation.
- Actions/Events: Cultural events (mean=4.46) have the greatest impact on place attachment, whereas naming places after events from other locations has the least impact. This underscores the importance of local, non-political cultural roots.

The discussion situates these findings within international critical toponymy literature. The results align with Nash's (1999) concept of names as "uncontaminated channels to the past" that build identity, and Rose-Redwood et al.'s (2009) theory of "toponymic cleansing," where political renaming severs collective memory. The paradox in Ahvaz is that while names have high potential for social cohesion, the top-down, politicized process undermines this potential and acts as a form of "symbolic violence." Comparisons with post-communist cities like Budapest highlight similar battles over symbolic space. The study concludes that the psychological-social mechanisms linking toponymic change to memory and identity are consistent globally, emphasizing the need for a democratic shift in naming practices.

Conclusions

The study conclusively demonstrates that frequent and politically driven changes to geographical names and signs in Ahvaz weaken place attachment by creating ruptures in collective memory and emotional bonds, ultimately fostering urban alienation and a loss of identity. Conversely, unique, historically rooted, and stable names are the strongest pillars for building place identity and social cohesion. The current naming system, characterized by political influence and a lack of public participation, fails to harness the inherent power of toponyms for social unity. The research confirms its hypotheses regarding the positive role of unique names and local cultural events, and the negative impact of administrative fragmentation and frequent name changes. The key recommendation is a fundamental shift towards a stable, people-centered, and indigenous identity-based naming system. This requires establishing expert committees, creating a database of historical names, developing strict guidelines to prevent arbitrary changes, and, most importantly, fostering genuine citizen participation in the toponymic process to rebuild place attachment in Ahvaz.

Author Contributions: All authors contributed equally to the conceptualization of the article and writing of the original and subsequent drafts.

Conflict of Interest: According to the declaration of the authors of this article, there is no conflict of interest.

پژوهش‌های نوین سیاست جغرافیایی
دوفصلنامه علمی
۷۱۴۰-۳۰۶۰: شاپا الکترونیکی

نشانه‌شناسی قدرت در فضای شهری: مطالعه تغییر نام‌ها و دگرگونی دلبستگی مکانی در اهواز *

افشین کرمی[1]✉، ابوذر وفایی[2]، و سید احمد حسینی[3]

۱. نویسنده مسئول، استادیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشکده ادبیات و علوم انسانی، دانشگاه شهید چمران اهواز، اهواز، ایران. رایانامه: a.karami@scu.ac.ir
۲. استادیار گروه جغرافیا و گردشگری، دانشکده منابع طبیعی و علوم زمین، دانشگاه کاشان، کاشان، ایران.
۳. استادیار گروه مهندسی شهرسازی، دانشکده فنی و مهندسی، دانشگاه لرستان، لرستان، ایران.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله:
مقاله پژوهشی

تاریخ دریافت: ۱۴۰۴/۱۱/۲۰
تاریخ بازنگری: ۱۴۰۵/۰۲/۲۳
تاریخ پذیرش: ۱۴۰۵/۰۳/۲۰

کلیدواژه‌ها:
نام‌های جغرافیایی،
دلبستگی مکانی،
هویت مکانی،
حس تعلق،
اهواز.

چکیده

این پژوهش با هدف بررسی و تبیین پیامدهای تغییرات پیاپی و برنامه‌ریزی‌نشده نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی بر ابعاد هویت مکانی در کلانشهر اهواز انجام شد. در این راستا، پژوهش به‌طور مشخص تأثیر این تغییرات را بر چهار بُعد کلیدی شکل‌دهنده‌ی دلبستگی مکانی ـ حافظه تاریخی، پیوندهای اجتماعی، عواطف فردی و جمعی، و رویدادهای محلی ـ مورد سنجش قرار داد تا مکانیسم‌های تأثیرگذاری تغییر نام‌ها به عنوان یک کنش نمادین قدرت بر تضعیف حس تعلق شهروندان و ایجاد گسست در هویت شهری را تحلیل نماید. روش تحقیق از نوع توصیفی ـ تحلیلی بوده و جامعه آماری پژوهش را ۵۰ نفر از متخصصان و خبرگان حوزه‌های شهری تشکیل می‌دهند که به روش نمونه‌گیری گلوله‌برفی انتخاب و با پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته مبتنی بر چهار بُعد مذکور مورد بررسی قرار گرفت. یافته‌ها نشان می‌دهد نام‌های منحصربه‌فرد با میانگین ۴/۵۴ و ثبات نام‌ها با میانگین ۴/۶۴ بیشترین تأثیر را در شکل‌دهی به هویت مکانی دارند. در مقابل، تغییرات مکرر نام‌ها با میانگین ۲/۰۰ موجب سردرگمی شهروندان شده است. از سوی دیگر، نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی با میانگین ۴/۶۸ نقش حیاتی در ایجاد همبستگی اجتماعی ایفا می‌کنند، اما میزان توجه به سلایق شهروندان در نام‌گذاری‌ها با میانگین ۱/۳۶ کمترین امتیاز را کسب کرده است. همچنین رویدادهای فرهنگی با میانگین ۴/۴۶ بیشترین تأثیر را بر دلبستگی مکانی دارند. به طور کلی، نتایج حاکی از آن است که تغییرات پیاپی نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی از طریق ایجاد گسست در حافظه جمعی و تضعیف روابط عاطفی، منجر به کاهش حس تعلق مکانی و بی‌هویتی شهری می‌شود.

استناد: کرمی، افشین؛ وفایی، ابوذر؛ و حسینی، سیداحمد (۱۴۰۵). نشانه‌شناسی قدرت در فضای شهری: مطالعه تغییر نام‌ها و دگرگونی دلبستگی مکانی در اهواز، *پژوهش‌های نوین سیاست جغرافیایی*، ۳ (۱)، ۴۵-۶۳.

ناشر: دانشگاه لرستان

DOI: https://doi.org/10.22034/nrpg.2026.2080567.1067

مقدمه

مؤلفه‌ها زبان و از جمله نام‌ها، بیان‌گر هویت و فرهنگ هستند. نام، یکی از بارزترین نشانه‌های هویت است (Okello,2020:78). زیرا نام‌گذاری می‌تواند فرد یا گروهی را در هویت‌هایی خاص مشمول و یا حذف کند. خود امر نام‌گذاری معمولاً به‌دلیل نیاز به ابراز ارزش یا عضویت در گروه انجام می‌شود و نام‌گذاری دیگران ممکن است با کلیشه و مقایسه‌هایی منفی همراه باشد. نوعی منیت ممکن است در نام‌گذاری و انگیزه‌های تغییر نام‌ها وجود داشته باشد. گاهی کلیشه‌ها اسامی و نام‌گذاری‌ها را به سلاح تبدیل می‌کنند و محتوایی گویا برای تعالی خود و تحقیر دیگری ایجاد می‌کنند. نام‌هایی که در جریان درگیری‌ها و مناقشات استفاده می‌شوند، صرفاً برچسب نیستند. آنها می‌توانند بر افکار عمومی، باورها و دیدگاه‌های سیاسی تأثیر بگذارند. همچنین می‌توان از آنها برای تغییر حقایق نیز استفاده کرد. در حقیقت می‌توان از طریق نام‌گذاری، قدرت را نیز به نمایش گذاشت(Darwish,2010:191). به اعتقاد برخی از پژوهشگران، «از شارلمانی تا تزارها، از امپریالیسم بریتانیا تا فاشیسم ایتالیایی، زبان و نمادهای جمهوری روم و امپراتوران رومی عناصر اساسی ابراز قدرت امپراتوری بوده‌اند. پیوند زبان و فرهنگ به‌طور گسترده‌ای در مطالعات ادبی مورد تأکید قرار گرفته و نام‌ها به‌عنوان بخشی از زبان و گفتمان در درون فرهنگ می‌گنجند و در واقع همان فرهنگ هستند(Ndlovu,2022:1). زبان نیز چون فرهنگ، لایه‌های پنهان فراوانی دارد. استراتی و کوژاک (۲۰۱۸) اعتقاد دارند، «زبان پیوندی ناگسستنی با فرهنگ دارد و ممکن است روابط هژمونیک و آثار استعمارگری، نژادپرستی و غیره را در بافتار خود پنهان ساخته و موجب تقویت آنها شود(Strani and Szczepaniak-Kozak,2018:162). بنابراین نام‌گذاری نه‌تنها نخستین و اساسی‌ترین فرایندهای زبانی است بلکه نمونه‌ای عالی از قدرت یا نوعی کنترل است که در سرشت استفاده از زبان نهفته است. صرف‌نظر از اینکه سرزمین‌ها، افراد یا حیوانات چطور نام‌گذاری شده‌اند، خود فرایند نام‌گذاری هم دیدگاه نام‌گذاری‌کننده و هم جهان‌بینی کسی که از آن نام اسم می‌برد را بازتاب می‌دهد(Borkfelt,2011:118). قدرتی که کلمات برای ارجاع به اشیاء و پدیده‌ها و آگاه ساختن ما از حضور آنها و شکل‌دادن به درک ما از آنها دارند، از همان روزهای اولیه تمدن توسط بشر شناخته‌شده و مورد بهره‌برداری قرار گرفته است. اما این پیامدها در جوامع امروزی که به‌طور فزاینده‌ای مبتنی بر اطلاعات و ارتباطات هستند، برجسته‌تر از گذشته است(Barton, 2016). درک مکانیسم‌های موجود در پس فرایند نام‌گذاری یا تغییر نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی به دلایل علمی، اجتماعی، سیاسی، تجاری و اخلاقی ارزشمند و حائز اهمیت است. با این حال هنوز در مورد مجموعه کامل مکانیسم‌هایی که کلمات از طریق آنها قدرت خود را بر ذهن انسان اعمال می‌کنند، تحلیل نظری واحدی انجام نگرفته است. بخشی از پژوهش‌ها، مطالعه کلمات را فراتر از زبان‌شناسی محض برده و به نقش آنها در شناخت انسان و تعامل اجتماعی اشاره می‌کنند. برای مثال، در ادبیات عمومی زبان‌شناختی، روان‌شناختی و فلسفی، توجه زیادی به موضوعات فرعی اساسی مانند نظم‌های زیربنایی شکل‌گیری و فهم واژه‌های جدید و ارتباطات احتمالی بین واژه‌های موجود در زبان‌های مختلف و جهان‌بینی و سبک‌های اندیشه گویش‌وران آنها معطوف شده است(Harley, 2014:51). افزون بر این اخیراً این موضوع در شاخه‌های مختلف علوم اجتماعی و علوم‌انسانی از علوم‌سیاسی گرفته تا زبان‌شناسی کارکردی اهمیت فزاینده‌ای پیدا کرده است(Mautner, 2016). این رویکردها از یک واژه خاص فراتر می‌روند و بر این نکته تمرکز دارند که چگونه انتخاب بین مجموعه‌های مختلف واژگان، عبارت‌ها و ابزارهای ارتباطی غیرکلامی می‌تواند در ارائه یک موضوع خاص به‌روش‌های مختلف، از کنترل تسلیحات گرفته تا تغییرات آب و هوا مورد استفاده قرار بگیرد. اهمیت انتخاب کلمات و نام‌های درست و مناسب از منظرهای مختلفی مثل روزنامه‌نگاری، ارتباطات سیاسی، روابط عمومی، ارتباطات تجاری و ارتقای سلامت دارای اهمیت است(Smith,2021:3). در حقیقت، نام‌های جغرافیایی در هویت‌بخشی به عوارض و مکان‌ها جایگاه ویژه‌ای دارند. برای مثال، نام مکان‌های تاریخی در شهرها در بسیاری موارد از نوع معیشت و شرایط زندگی، رویدادهای تاریخی و پیشینه فرهنگی آنها حکایت دارد و بر همین اساس می‌توان گفت که موضوع «هویت شهر» پیوندی عمیق با نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی دارد. به همین جهت در عصری که رابطه انسان و مکان دچار دگرگونی‌های اساسی شده است، اختلاف، تعدد و تغییر پیاپی نام‌های جغرافیایی می‌تواند مسائل و مشکلات جدی را در پی داشته باشد(کریم‌زاده،۱۳۸۵: ۹). این مشکلات برای شهرهای بزرگ دامنه وسیع‌تری پیدا می‌کند. هم‌زمان با رشد شتابان شهرها به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه و خصوصاً ایران و

پیچیدگی مداوم ماهیت شهرها و تعدد و تنوع اجزاء و عناصر شهرها، ضرورت توجه به دلایل، زمینه‌ها و پیامدهای تغییر نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در ایران احساس می‌شود. در این میان، کلانشهر اهواز به عنوان مورد مطالعه این پژوهش، موقعیتی شاخص و قابل تأمل دارد. این شهر نه تنها در دهه‌های اخیر شاهد رشد کالبدی و جمعیتی سریع بوده، بلکه به دلیل جایگاه سیاسی، اقتصادی و قومی ـ فرهنگی خاص خود در منطقه، صحنه بروز تغییرات متعدد و گاه چالش‌برانگیز در نام‌گذاری معابر، میادین و محلات بوده است. این تغییرات که گاه با تحولات اداری ـ سیاسی و گاه با رویکردهای هویتی خاص همراه شده، الگویی مکرر و پرسش‌برانگیز از گسست در تداوم حافظه مکانی شهر را ایجاد کرده است. ساکنان اهواز در مواجهه با این تغییرات پیاپی، ناچار به بازخوانی و بازتعریف پیوندهای عاطفی و هویتی خود با فضاهای شهری هستند. از این رو، پژوهش حاضر با انتخاب اهواز به عنوان یک «مطالعه موردی راهگشا»، در پی آن است که به‌طور خاص و عینی، تأثیرات و پیامدهای این تغییرات پیاپی نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی را بر حس تعلق و دلبستگی مکانی افراد مورد بررسی قرار دهد. در حقیقت این پژوهش با استفاده از چهار شاخص تعیین‌کننده هویت مکانی تحت‌عنوان تاریخ/حافظه، اجتماع، احساسات و عواطف و کنش‌ها و رویدادها به دنبال پاسخ به این پرسش اساسی است که تغییرات نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در شهر اهواز چه تأثیری بر دلبستگی مکان ساکنان آن دارد؟ و تعدد و تکرار این تغییرات چه تأثیری بر حس تعلق مکانی و هویت شهری در اهواز بر جای می‌گذارد؟

پیشینه پژوهش

کریم‌زاده (۱۳۸۵) در مقاله‌ای با عنوان «ضرورت استانداردسازی نام‌های جغرافیایی در سامانه‌های اطلاعات مکانی شهری (با تأکید بر فرآیند کدگذاری زمینی معابر شهری)» بر اهمیت یکپارچگی و استانداردسازی نام‌های جغرافیایی در فرآیند کدگذاری زمینی و آدرس‌یابی در سامانه‌های اطلاعات مکانی شهری تأکید می‌کند. وی بیان می‌دارد که عدم ثبت صحیح، به‌نگام‌سازی و استانداردسازی نام معابر و عوارض جغرافیایی می‌تواند به شکست فرآیندهای خودکار آدرس‌یابی و تحلیل‌های مکانی منجر شود. همچنین، مقاله به نقش حیاتی نام‌های جغرافیایی در هویت‌بخشی به عوارض شهری و ضرورت هماهنگی بین پایگاه‌های داده مکانی و سیستم‌های مدیریت شهری اشاره دارد.

کریمی‌پور و همکاران(۱۳۹۲) در مقاله‌ای با عنوان «دستورالعمل کدگذاری معابر شهر تهران با هدف تسهیل هدایت مسیر» به تدوین و معرفی یک نظام کدگذاری یکپارچه برای معابر شهری تهران پرداختند که مبتنی بر ساختار شبکه‌ای و منطبق با ویژگی‌های بومی طراحی شده است. آنها با تأکید بر کاستی‌های نام‌های القابی در هدایت مسیر، به ویژه برای کاربران ناآشنا با الفبای فارسی و سیستم‌های ماشینی، نظامی را پیشنهاد کردند که در آن معابر بر اساس راستا، موقعیت جغرافیایی و نوع معبر (بزرگراهی یا شریانی) کدگذاری می‌شوند. این نظام علاوه بر تسهیل تعامل انسان و ماشین در ناوبری، مبنایی برای توسعه‌ی سیستم آدرس‌دهی یکپارچه و کدگذاری عوارض مکانی در شهر تهران قلمداد می‌شود.

مولایی (۱۴۰۱) در مقاله‌ای با عنوان «بازشناسی شاخص‌های نام‌گذاری فضاهای شهری با تأکید بر هویت: موردپژوهی میدان‌های انقلاب، امام حسین، رسالت و سبزه‌میدان تهران» به بررسی رابطه میان نام فضاهای شهری و هویت مکانی آنها می‌پردازد. وی با رویکردی کیفی و با استفاده از روش دلفی در مطالعه‌ی میدان‌های منتخب تهران نشان می‌دهد که در بسیاری از موارد، انطباق معناداری بین نام فضا و ویژگی‌های کالبدی، کارکردی و ادراکی آن وجود ندارد. این ناهمخوانی می‌تواند به بحران هویت و سردرگمی شهروندان بیانجامد. این مقاله بر ضرورت هماهنگی بین «دال» (نام) و «مدلول» (ماهیت فضا) تأکید کرده و راهکارهایی نظیر استفاده از نمادها، برنامه‌ریزی رویدادهای مرتبط و تقویت شاخص‌های هویت‌بخش در طراحی شهری را برای ایجاد پیوند بین نام و هویت فضا پیشنهاد می‌دهد.

سیفی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیلی بر آمایش نشانه‌های هویتی در فضاهای شهری» به بررسی نقش نشانه‌های شهری در شکل‌دهی به هویت شهری و تأمین نیازهای شهروندان پرداختند. آنان با روش توصیفی–تحلیلی نشان دادند که نشانه‌های شهری با برنامه‌ریزی مناسب می‌توانند کارکردهای مثبتی همچون ایجاد خودآگاهی، امنیت، آموزش و سرزندگی در شهروندان ایفا کنند. همچنین تأکید کردند که همگرایی بین تصمیم‌گیران، مدیران شهری و ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی،

سیاسی و جغرافیایی فضای شهر برای تحقق این اهداف ضروری است.

حسنعلی‌پور (۱۴۰۰) در مقاله‌ای با عنوان «بازآفرینی هویت شهری با استفاده از مفاهیم و نمادهای اسلامی–ایرانی در طراحی المان‌های شهری»، به بررسی نقش طراحی المان‌های شهری مبتنی بر مؤلفه‌های هویتی اسلامی–ایرانی در تقویت هویت کالبدی و معنایی شهرها پرداخت. وی با تأکید بر بحران هویت در شهرهای معاصر، استدلال می‌کند که به‌کارگیری نمادها و نشانه‌های برگرفته از فرهنگ، تاریخ و اعتقادات اسلامی–ایرانی در طراحی المان‌های شهری می‌تواند به ایجاد حس تعلق، خاطره‌انگیزی و خوانایی فضای شهری کمک کند و از بی‌هویتی بصری و فرهنگی جلوگیری نماید.

شهری و طاری (۱۴۰۲) در مقاله‌ای با عنوان «فضای شهری: از شهر–نشانه تا سقوط کیفی نشانه‌های شهری (مطالعهٔ موردی: شهر اصفهان)»، با رویکرد نشانه–معناشناختی به تحلیل نقش شهر–نشانه در ارتقای کیفی فضای شهری پرداختند. آنان با مطالعه موردی اصفهان، استدلال کردند که تبدیل فضاهای شهری به «شهر–نشانه» از طریق تعامل عناصر تاریخی، زیباشناختی و کارکردی با لایه‌های چندگانه زندگی شهری (پیوستگی، تراکم و توازن) حاصل می‌شود. همچنین هشدار دادند که تضعیف این تعاملات و عوامل درونی–بیرونی می‌تواند به سقوط کیفی نشانه‌ها و تبدیل فضا به وضعیت «هایپوایکن» (کاهش معنایابی) منجر شود.

محمدحسنی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل گونه‌شناسانه عوامل مؤثر بر خوانایی نشانه‌های شهری (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران، محدوده میدان ونک تا میدان تجریش)» با رویکردی کیفی و با استفاده از تحلیل نقشه‌های ذهنی، به بررسی گونه‌ها و مؤلفه‌های مؤثر بر خوانایی نشانه‌های شهری پرداختند. آن‌ها نشان دادند که مؤلفه‌های عملکردی و کالبدی به ترتیب بیشترین تأثیر را بر خوانایی نشانه‌های شهری دارند و متغیرهای نوع استفاده، شدت استفاده و نمایانی به عنوان مهم‌ترین عوامل شناخته شدند. همچنین در محدوده مورد مطالعه، نشانه‌های عملکردی، کالبدی و کالبدی–عملکردی، غالب‌ترین گونه‌ها بودند. این پژوهش بر اهمیت درنظرگرفتن همزمان ابعاد کالبدی، عملکردی و معنایی در طراحی و برنامه‌ریزی نشانه‌های شهری تأکید کرده است.

ترکمن و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «از نشانه‌های شهری تا نشانه‌های فرهنگی–اجتماعی؛ به سوی رویکرد نشانه‌شناسی اجتماعی» با رویکرد نشانه‌شناسی اجتماعی به شناسایی عواملی پرداختند که سبب ارتقای یک اثر معماری از سطح نشانه شهری به نشانه فرهنگی–اجتماعی می‌شوند. آن‌ها با تحلیل نمونه‌های یادمانی معاصر ایران نشان دادند که برای تبدیل یک بنا به نماد فرهنگی–اجتماعی، علاوه بر برجستگی ادراکی (شامل عوامل کالبدی و ساختاری)، برجستگی تداعی‌گرانه (شامل عوامل اجتماعی، فرهنگی، روان‌کاوانه، ایدئولوژیک و زمانی) نیز ضروری است. این پژوهش بر نقش مؤلفه‌هایی همچون سنت، قدرت، رسانه، خاطرات جمعی، اقتصاد و گذر زمان در شکل‌گیری نمادهای شهری تأکید کرده و راهبردهای طراحی مبتنی بر این عوامل را ارائه نموده است.

موسوی و شکور (۱۳۹۷) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی و نقش نشانه‌های شهری با تأکید بر شناسایی هویت فضا (مطالعه موردی: بلوار شهید چمران شیراز)» با روش توصیفی–تحلیلی و استفاده از پرسشنامه، به بررسی تأثیر نشانه‌های شهری بر خوانایی و هویت فضا در بلوار چمران شیراز پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که نشانه‌های شهری از طریق مؤلفه‌های اجتماعی بیشترین همبستگی را با خوانایی و هویت‌سازی فضا دارند، در حالی که مؤلفه کالبدی کمترین تأثیر معنادار را نشان می‌دهد. همچنین مشخص شد که جنبه‌های کارکردی فضا بیشترین تأثیر را بر ارتباط شهروندان با محیط شهری دارند. این پژوهش بر اهمیت طراحی و جانمایی مناسب نشانه‌ها در تقویت هویت مکانی و خوانایی محیط‌های شهری تأکید کرده و راهکارهایی نظیر ایجاد جداره‌های فعال و فضاهای عمومی پویا را پیشنهاد نموده است.

صادقی و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر شناخت مؤلفه‌های هویتی بازنمایی شده در نشانه‌های شهری اصفهان بر هویت ملی» به مطالعه رابطه میان شناخت مؤلفه‌های هویتی موجود در نمادها و نشانه‌های شهری اصفهان با هویت ملی شهروندان پرداخته‌اند. آن‌ها با روش پیمایشی و استفاده از پرسشنامه محقق‌ساخته، دریافتند که شناخت مؤلفه‌های هویتی بازنمایی‌شده در نشانه‌های شهری بر هویت ملی تأثیر مثبت و معناداری دارد، هرچند این اثر در حد ضعیف ارزیابی شده است. همچنین، ابعاد اجتماعی و فرهنگی شناخت نشانه‌ها تأثیر مستقیم و قوی‌تری بر هویت ملی داشته‌اند، در حالی که بعد دینی تأثیر

معکوس نشان داده است.

احمدی‌پور و همکاران (۱۳۹۹) در مقاله‌ای با عنوان «تحلیل کارکرد نشانه‌های شهری در بازنمایی هویت ملی (مطالعه موردی: نقاشی دیواری‌های منطقه ۶ تهران)» با رویکرد نشانه‌شناسی و تحلیل کیفی به بررسی رابطه میان معانی نهفته در نشانه‌های شهری (به‌ویژه نقاشی‌های دیواری) با مؤلفه‌های هویت ملی پرداختند. یافته‌های آن‌ها نشان داد که نشانه‌های شهری، به‌ویژه نقاشی‌های دیواری، حاوی معانی و مضامین مرتبط با هویت ملی هستند و از طریق رمزگان تصویری خود، به بازنمایی و تقویت هویت ملی می‌پردازند.

نصر و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای با عنوان «بررسی تأثیر نشانه‌های شهری بر ارتقای هویت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی: ورودی شمالی شهر شیراز–دروازه قرآن)» به بررسی نقش نشانه‌های شهری به‌ویژه دروازه قرآن شیراز بر شکل‌گیری هویت اجتماعی جوانان پرداختند. آن‌ها با روش پیمایشی و استفاده از پرسشنامه، نشان دادند که مؤلفه‌های ادراکی و کالبدی نشانه‌های شهری بر ابعاد هویت اجتماعی جوانان شامل هویت دینی، خانوادگی، شغلی و قومی تأثیر مستقیم دارد. نتایج این مطالعه تأکید می‌کند که طراحی و حفظ نشانه‌های شهری با رویکرد هویت‌بخش می‌تواند به ارتقای حس تعلق و هویت اجتماعی جوانان منجر شود.

خوچم لی و همکاران (۱۳۹۵) در مقاله‌ای با عنوان «تبیین ژئوپلیتیک منظر شهری: رابطه قدرت و سیاست با نمادسازی شهری» به تحلیل ارتباط میان قدرت سیاسی، گفتمان‌های مسلط و نظام نشانه‌ای شهری پرداختند. آن‌ها با رویکرد توصیفی–تحلیلی نشان دادند که نمادها و نشانه‌های شهری به‌عنوان ابزارهای بازنمایی قدرت عمل می‌کنند و گفتمان‌های حاکم از طریق خلق، تغییر یا حذف این نشانه‌ها، به کنترل فضای شهری و شکل‌دهی به هویت جمعی شهروندان می‌پردازند. این پژوهش مدلی مفهومی از «ژئوپلیتیک منظر شهری» ارائه می‌دهد که در آن رقابت بازیگران سیاسی برای تسلط بر نمادهای شهری، بازتابی از روابط قدرت و سیاست در فضای شهری است.

روش پژوهش

این پژوهش از نظر هدف، کاربردی و از نظر ماهیت و روش، توصیفی–تحلیلی است که به‌صورت پیمایشی و با استفاده از پرسشنامه انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را متخصصین و خبرگان مرتبط یا موضوع در شهر اهواز تشکیل می‌دهند نمونه‌گیری جهت انتخاب خبرگان به روش گلوله برفی انجام گرفت. به دلیل محدودیت متخصصین مرتبط با موضوع با استفاده از روش اشباع نظری تعداد حجم نمونه ۵۰ نفر تعیین شد. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه محقق‌ساخته بود که بر اساس مبانی نظری و چهار شاخص اصلی هویت مکانی (تاریخ/حافظه، اجتماع، احساسات و عواطف، و کنش‌ها و رویدادها) طراحی شد. روایی پرسشنامه توسط پنلی متشکل از ۱۰ متخصص در حوزه‌های جغرافیا، برنامه‌ریزی شهری و جامعه‌شناسی تأیید و پایایی آن نیز از طریق آزمون آلفای کرونباخ (۰/۸۷) مورد سنجش قرار گرفت. داده‌های گردآوری‌شده با استفاده از نرم‌افزار SPSS و در دو سطح تحلیل شدند: در سطح آمار توصیفی از شاخص‌هایی مانند میانگین و انحراف معیار برای توصیف ویژگی‌های نمونه و متغیرهای پژوهش استفاده شد. در سطح آمار استنباطی و به منظور آزمون معناداری میانگین نمرات هر یک از شاخص‌ها و گویه‌ها نسبت به یک مقدار مبنا (میانگین نظری ۳ در مقیاس لیکرت پنج‌درجه‌ای)، از آزمون t تک‌نمونه‌ای استفاده گردید. انتخاب این آزمون از آن رو بود که امکان را می‌داد تا مشخص شود آیا میانگین مشاهده‌شده برای هر متغیر، به‌طور معناداری با مقدار متوسط (نمره ۳) تفاوت دارد یا خیر. این تحلیل به پژوهش کمک کرد تا تأثیر مثبت یا منفی هر عامل (مانند تأثیر نام‌های منحصربه‌فرد یا تغییرات مکرر) به‌طور آماری مورد بررسی قرار گیرد. یافته‌ها در قالب جداول و نمودارها ارائه گردید.

سؤالات تحقیق

- تأثیر تقسیمات اداری–فضایی ناهمگون بر کیفیت حکمرانی شهری در کلانشهر اهواز چگونه است؟
- آیا نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی منحصربه‌فرد بر شکل‌گیری هویت مکانی و دلبستگی شهروندان تأثیر معناداری دارد؟
- نقش رویدادهای فرهنگی و اجتماعی محلی در تقویت حافظه جمعی و هویت مکانی در اهواز چگونه ارزیابی می‌شود؟
- آیا تغییرات مکرر نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی منجر به کاهش حس تعلق مکانی و بی‌هویتی شهری می‌شود؟

فرضیه‌های تحقیق:

- تقسیمات اداری–فضایی ناهمگون در اهواز منجر به کاهش کارآمدی حکمرانی شهری و ناهماهنگی در ارائه خدمات می‌شود..
- نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی منحصربه‌فرد با تقویت هویت مکانی، افزایش دلبستگی شهروندان به مکان‌های شهری را در پی دارد.
- رویدادهای فرهنگی و اجتماعی محلی از طریق تقویت حافظه جمعی، نقش کلیدی در شکل‌دهی به هویت مکانی اهواز ایفا می‌کنند.
- تغییرات پیاپی نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی به دلیل ایجاد گسست تاریخی، موجب تضعیف حس تعلق مکانی و بی‌هویتی شهری می‌شود.

مبانی نظری

نام‌ها نوعی دنیای زبانی هستند. همه زبان‌های شناخته‌شده جهان معمولاً اما نه منحصراً برای شناسایی افراد و مکان‌ها از نام‌ها استفاده می‌کنند. مطالعه نام‌ها که به نام‌شناسی[1] معروف است در پژوهش‌های محققان در رشته‌های مختلف نقش اساسی دارد. بررسی نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در عین حال برای عموم مردم در جوامع مختلف نیز از جذابیت خاصی برخوردار است. نام‌شناسی دانشی قدیمی و در عین‌حال جوان است. از زمان یونان باستان، نام‌ها محور مطالعه زبان محسوب می‌شوند و چگونگی ارتباط انسان‌ها با یکدیگر و نحوه سازمان‌دهی دنیای‌شان را روشن می‌سازند. سقراط، افلاطون و ارسطو به‌شدت به رابطه بین نام‌ها و مراجع علاقه‌مند بودند و این مسأله فلسفی و زبانی همچنان در تمام طول تاریخ اندیشه غرب جزء موضوعات اصلی به‌حساب می‌آید. از سوی دیگر، بررسی ریشه نام‌ها موضوعی جدیدتر است و تا همین قرن بیستم نیز در برخی مناطق چندان شناخته‌شده نبود و در بعضی جاهای دیگر هنوز در مرحله شکل‌گیری و تکوین قرار دارد(Hough,2016:13). کوتز (۲۰۰۶) در مورد اینکه نام‌ها چه هستند و چه کارکردی در زبان دارند؟ معتقد است، نظریه نام «باستانی‌ترین حوزه موضوعی در کل زبان‌شناسی است چون نخستین‌بار توسط افلاطون مطرح شده است اما علیرغم قدمت خود، هنوز هم چالش‌برانگیز است(Coates,2006). مطالعه نام مکان‌ها نیز «جای‌نام‌شناسی»[2] نام دارد که توسط کنگره بین‌المللی علوم نام‌شناسی توصیه شده است(ICOS 2011). تحقیقات حوزه جای‌نام‌شناسی با محوریت مطالعات جغرافیایی به بررسی و مطالعه نام مکان‌های یک منطقه از طریق گردآوری و ریشه‌یابی املای تاریخی به‌منظور ریشه‌شناسی واژگان و نام‌ها می‌پردازد. در این ارتباط، دلبستگی مکانی نیز از جمله پدیده‌های جالب‌توجه در رابطه انسان با مکان و فضاست. استیو و همکاران (۱۹۷۵) اعتقاد دارند که دلبستگی و تعلق به یک مکان می‌تواند دلیل غریزه سرزمینی یا نیاز به ایجاد ثبات روانی رخ دهد یا شکل بگیرد. آنها همچنین به این موضوع اشاره می‌کنند که تبیین‌های کاربردی در مورد مفهوم دلبستگی مکانی ممکن است به دلیل باشد که «مکان نیازهای اجتماعی یا روانی خاصی را برآورده می‌کند، نیازهایی که بدون آن افراد رنج می‌برند (Stueve et al. 1975). عده‌ای دیگر از پژوهشگران معتقد هستند که دلبستگی و تعلق به مکان صرفاً دلبستگی به یک چشم‌انداز نیست بلکه دلبستگی به خاطرات مرتبط با مکان است. آلتمن و لاو ضمن اشاره به این دلبستگی به «نقش آن در یکپارچگی و هویت فردی، گروهی و فرهنگی» اشاره می‌کنند و اعتقاد دارند جنبه دلبستگی این واژه به عواطف تجربی افراد و جنبه مکانی این اصطلاح به وضعیت محیطی مربوط می‌شود (Altman and Low,1992:4). پس همان‌طور که مشاهده می‌شود نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در تعاملات افراد با چشم‌اندازها امری حیاتی هستند. حال این پرسش نیز می‌تواند مطرح شود که آیا اساساً می‌توانیم مکانی بی‌نام بسازیم؟ حتی اگر نامی نداشته باشد می‌تواند باز هم مکان باشد؟ مهم‌تر از همه اینکه آیا انسان‌ها می‌توانند با مکانی که نامی ندارد حس مکانی ایجاد کنند؟ در پاسخ به این پرسش‌ها باید گفت که احتمال دارد مکان‌های بی‌نام در مقیاس‌های کوچک وجود داشته باشند اما به‌عنوان یک امر رایج امکان‌پذیر نیست. دلیل این وضعیت ساده است، صرفاً چون از بین تمام نظام‌های مرجع‌دهی موجود، در تمام زبان‌ها، فقط نام‌ها (از جمله جای‌نام‌ها) هستند که در سطحی

1. onomastics
2. toponomastics

جهانی جهت ارتباط مورد استفاده قرار می‌گیرند و بسیار کارآمدتر و مؤثرتر از مختصات‌ها، ارجاعات شبکه‌ای یا سایر واژگان انتزاعی برای مکان‌یابی مکان‌ها هستند. بنابراین، اگر مکان‌ها نیاز به نام دارند و حس مکان از طریق تعامل انسان با مکان ایجاد می‌شود، آنگاه زمانی که انسان‌ها با جای‌نام‌ها در تعامل هستند و آن را به‌کار می‌برند می‌بایست حس جای‌نام نیز وجود داشته باشد. بدون حس جای‌نام که انسان‌ها را به مکان‌ها پیوند می‌دهد نمی‌توانیم انتظار داشته باشیم که لزوم نام گزیدن نیز احساس شود. اگر انسان‌ها دلبستگی عاطفی به یک مکان پیدا می‌کنند (در مقیاس کوچک یا بزرگ، منفی یا مثبت)، آنگاه جای‌نام‌ها نیز می‌بایست به‌شکلی نمادانگاری این دلبستگی را امکان‌پذیر بسازند(Kostanski,2016:5). گروه کارشناسی سازمان‌ملل در مورد نام‌های جغرافیایی (UNGEGN, 2001: 1) اظهار می‌دارد که «استفاده مداوم از جای‌نام‌ها به‌دلایل متعددی حائز اهمیت است، از جمله بنا به اهداف گردشگری، تولید نقشه و اطلس، ناوبری خودکار و مهم‌تر از همه در بحث ارتباطات و خدمات پستی و عملیات جستجو و نجات». شارپ و اورت از واژه «هویت مکانی» به‌عنوان یکی از مؤلفه‌های مهم دلبستگی مکانی یاد می‌کنند که به ماهیت عاطفی و نمادین روابط فرد ـ مکان مرتبط است(Sharpe and Ewert,2000:218). ویلیامز و واسکه هویت مکانی را نوعی کارکرد عاطفی دلبستگی به مکان تعریف می‌کنند(Williams and Vaske,2003:5). روابط بین مکان‌های فیزیکی و مکان‌های عاطفی در تدوین هویت مکانی نقشی مکمل دارند. با مرور ادبیات تحقیق می‌توان گفت که ساختار هویت مکانی از چهار عنصر کلیدی تشکیل شده است: تاریخ/حافظه، اجتماع، احساسات و عواطف، و کنش‌ها/رویدادها.

نتایج بحث و یافته‌های پژوهش

در این بخش، یافته‌های میدانی پژوهش که از طریق تحلیل پرسشنامه‌های تکمیل‌شده توسط ۵۰ نفر از متخصصین گردآوری شده است، در چارچوب شاخص‌های تعیین‌شده (تاریخ/حافظه، اجتماع، احساسات و عواطف، و کنش‌ها و رویدادها) ارائه می‌گردد. داده‌ها با استفاده از آمار توصیفی و آزمون t تک‌نمونه‌ای مورد تحلیل قرار گرفته‌اند تا بتوان به سؤالات پژوهش پاسخ داد و فرضیه‌ها را مورد آزمون قرار داد. مهم‌ترین نتایج حاصل از این تحلیل در ادامه آورده شده است:

شاخص احساسات و عواطف

تحلیل داده‌های آماری نشان می‌دهد نام‌های جغرافیایی منحصربفرد با میانگین ۴/۵۴ بیشترین تأثیر را در ایجاد هویت مکانی داشته‌اند. درحالی‌که تغییرات تکراری نام‌ها با میانگین ۲/۰۰ موجب بیشترین سردرگمی در مسیریابی شده‌است. آزمون t تک‌نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ نشان می‌دهد تمامی متغیرها تفاوت معناداری دارند. بیشترین تفاوت مثبت مربوط به تأثیر نام‌های منحصربفرد بر هویت مکانی با t=۲۱/۶۲۹ و تفاوت میانگین +۱/۵۴ بوده است. از سوی دیگر، تأثیر تعدد نام‌ها بر بی‌هویتی مکانی با t=-۱۱/۱۳۴ و تفاوت میانگین –۰/۹۸کمترین تأثیر را نشان می‌دهد. تحلیل فراوانی‌ها نشان می‌دهد ۷۰ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند نام‌های تکراری تأثیر کم یا خیلی کم بر سردرگمی مسیریابی دارند. در مقابل، ۱۰۰٪ پاسخ‌دهندگان معتقدند نام‌های منحصربفرد در ایجاد هویت مکانی مؤثرند (۴۶٪ زیاد، ۵۴٪ خیلی زیاد). همچنین ۸۲٪ تأثیر مکان‌های دارای نام منحصربفرد بر دلبستگی مکانی را زیاد یا خیلی زیاد ارزیابی کرده‌اند. یافته‌ها حاکی از آن است که تغییرات جغرافیایی با میانگین ۴/۰۶ تأثیر معناداری بر روابط عاطفی افراد با مکان‌ها دارد. این نتایج اهمیت نام‌های منحصربفرد در حکمرانی شهری و شکل‌دهی به هویت مکانی در اهواز را تأیید می‌کند. انحراف معیار پایین (زیر ۰/۸ برای تمامی متغیرها) نشان‌دهنده همگرایی نظرات پاسخ‌دهندگان است. تحلیل داده‌ها مؤید آن است که نام‌های تکراری بیشترین تأثیر منفی را بر سردرگمی شهروندان داشته‌اند؛ درحالی‌که نام‌های منحصربه‌فرد بیشترین تأثیر مثبت را بر هویت‌یابی مکانی و ایجاد دلبستگی به مکان‌ها نشان داده‌اند.

جدول ۱: نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای برای شاخص احساسات و عواطف

متغیر	t	درجه آزادی	Sig.	تفاوت میانگین	حد اطمینان ۹۵٪
تأثیر تغییرات تکراری	-۹.۰۳۷	۴۹	۰.۰۰۰	-۱.۰۰۰	-۰.۷۸ -تا ۱.۲۲
تأثیر تغییرات جغرافیایی	۹.۴۵۱	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۰۶۰	۰.۸۳ تا ۱.۲۹

متغیر	t	درجه آزادی	Sig.	تفاوت میانگین	حد اطمینان ۹۵٪
تأثیر تعدد نام‌ها	-۱۱.۱۳۴	۴۹	۰.۰۰۰	-۰.۹۸۰	-۱.۱۶ -تا ۰.۸۰
تأثیر نام‌های منحصربفرد	۲۱.۶۲۹	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۵۴۰	۱.۴۰ تا ۱.۶۸
تأثیر مکان‌های منحصربفرد	۱۲.۵۱۷	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۳۸۰	۱.۱۶ تا ۱.۶۰

جدول ۲: آمار توصیفی متغیرهای شاخص احساسات و عواطف

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
تأثیر تغییرات تکراری نام‌ها بر سردرگمی شهروندان	۵۰	۲.۰۰	۰.۷۸۲	۰.۱۱۱
تأثیر تغییرات جغرافیایی بر روابط عاطفی	۵۰	۴.۰۶	۰.۷۹۳	۰.۱۱۲
تأثیر تعدد نام‌ها بر بی‌هویتی مکانی	۵۰	۲.۰۲	۰.۶۲۲	۰.۰۸۸
تأثیر نام‌های منحصربفرد بر هویت مکانی	۵۰	۴.۵۴	۰.۵۰۳	۰.۰۷۱
تأثیر مکان‌های با نام منحصربفرد بر دلبستگی مکانی	۵۰	۴.۳۸	۰.۷۸۰	۰.۱۱۰

جدول۲ نشان می‌دهد متغیر «تأثیر نام‌ها یا نشانه‌های منحصربفرد بر هویت مکانی» با میانگین ۴/۵۴ و انحراف معیار ۰/۵۰۳ بالاترین امتیاز را در بین متغیرها کسب کرده که نشان‌دهنده اجماع قوی پاسخ‌دهندگان درباره اهمیت نام‌های منحصربفرد در شکل‌دهی هویت مکانی است. در مقابل، متغیر «تأثیر تغییرات تکراری نام‌ها بر سردرگمی شهروندان» با میانگین ۲/۰۰ و انحراف معیار ۰/۷۸۲ پایین‌ترین امتیاز را دارد که حاکی از تأثیر منفی نام‌گذاری‌های تکراری بر سیستم مسیریابی شهری است. نکته قابل توجه پایین بودن مقادیر انحراف معیار (همگی زیر ۰/۸) است که نشانگر همسانی نظرات پاسخ‌دهندگان می‌باشد.

جدول آزمون تی تک‌نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ تمامی مقادیر sig کمتر از ۰/۰۰۱ را نشان می‌دهد که تأییدکننده معناداری آماری تمامی روابط است. بیشترین مقدار t مربوط به متغیر «تأثیر نام‌های منحصربفرد بر هویت مکانی» با مقدار ۲۱/۶۲۹ است که شدت این رابطه را تأیید می‌کند. فاصله اطمینان ۹۵٪ برای این متغیر بین ۱/۴۰ تا ۱/۶۸ قرار دارد که نشان می‌دهد با اطمینان ۹۵٪ می‌توان گفت تفاوت میانگین این متغیر با مقدار آزمون (۳) در این محدوده قرار دارد. در سوی مقابل، متغیر «تأثیر تعدد نام‌ها بر بی‌هویتی مکان» با مقدار t منفی ۱۱/۱۳۴ نشان‌دهنده رابطه معکوس این متغیر با مقدار آزمون است. نتایج حاصل از این دو جدول به صورت همسو نشان می‌دهند که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، نام‌های منحصربفرد جغرافیایی نقش کلیدی در ایجاد هویت مکانی و شکل‌دهی به دلبستگی مکانی دارند، در حالی که نام‌گذاری‌های تکراری و تغییرات مکرر نشانه‌های جغرافیایی موجب سردرگمی شهروندان و تضعیف هویت مکانی می‌شوند. این یافته‌ها می‌تواند مبنای علمی مناسبی برای سیاست‌گذاری‌های مدیریت شهری در حوزه نام‌گذاری معابر و اماکن عمومی باشد.

شاخص اجتماع

علامت‌گذاری یافته‌های شاخص اجتماع حاکی از آن است که از دیدگاه پاسخ‌دهندگان، نشانه‌های جغرافیایی نقش مهمی در انسجام اجتماعی ایفا می‌کنند، اما سیستم مدیریت شهری به‌شدت از ملاحظات سیاسی تأثیر پذیرفته و کمترین توجه را به نظرات شهروندان دارد. تعدد نام‌ها باعث کاهش ارزش نشانه‌های جغرافیایی شده و تغییرات نام‌ها می‌تواند تا حدی باعث نارضایتی اجتماعی شود. انحراف معیار پایین (زیر ۰/۷ برای اکثر متغیرها) نشان‌دهنده همگرایی بالای نظرات پاسخ‌دهندگان است.

جدول ۳: آمار توصیفی (آمار تک‌نمونه‌ای) شاخص اجتماع

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
نقش نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در ایجاد اجتماع و همبستگی	۵۰	۴.۶۸	۰.۶۸۳	۰.۰۹۷
تأثیر تعدد نام‌ها و نشانه‌ها بر پیش‌پاافتادگی	۵۰	۴.۳۰	۰.۵۸۰	۰.۰۸۲
میزان توجه به سلایق شهروندان در نام‌گذاری‌ها	۵۰	۱.۳۶	۰.۴۸۵	۰.۰۶۹

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد میانگین
تأثیر گرایش‌های سیاسی بر تغییرات نام‌ها	۵۰	۴.۶۸	۰.۴۷۱	۰.۰۶۷
تأثیر تغییرات نام‌ها بر ایجاد نارضایتی اجتماعی	۵۰	۲.۶۲	۱.۰۰۸	۰.۱۴۳

جدول ۴: نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای (مقدار آزمون = ۳) شاخص اجتماع

متغیر	t	درجه آزادی	سطح معناداری	تفاوت میانگین	محدوده اطمینان ۹۵٪
نقش نام‌ها در همبستگی اجتماعی	۱۷.۳۸۵	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۶۸۰	۱.۴۹ تا ۱.۸۷
تأثیر تعدد نام‌ها	۱۵.۸۴۱	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۳۰۰	۱.۱۴ تا ۱.۴۶
توجه به سلایق شهروندان	-۲۳.۹۱۷	۴۹	۰.۰۰۰	-۱.۶۴۰	۱.۵۰ -تا ۱.۷۸-
تأثیر گرایش‌های سیاسی	۲۵.۲۱۰	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۶۸۰	۱.۵۵ تا ۱.۸۱
تأثیر بر نارضایتی اجتماعی	-۲.۶۶۶	۴۹	۰.۰۱۰	-۰.۳۸۰	۰.۰۹ -تا ۰.۶۷-

تحلیل نتایج شاخص اجتماع نشان می‌دهد نشانه‌های جغرافیایی در شهر اهواز با میانگین ۴/۶۸ بیشترین نقش را در ایجاد همبستگی اجتماعی دارند، درحالی‌که میزان توجه به سلایق شهروندان در نام‌گذاری‌ها با میانگین ۱/۳۶ کمترین امتیاز را کسب کرده است. آزمون t تک نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ نشان می‌دهد تمامی روابط از نظر آماری معنادار هستند($p<0.01$) . بیشترین تفاوت مثبت مربوط به دو متغیر «نقش نام‌ها در همبستگی اجتماعی» و «تأثیر گرایش‌های سیاسی» با ۳۸۵/ ۱۷ =tو ۲۵/۲۱۰ =t و تفاوت میانگین ۱/۶۸ است. متغیر «توجه به سلایق شهروندان» با ۲۳/۹۱۷-=t و تفاوت میانگین ۱/۶۴- بیشترین تفاوت منفی را نشان می‌دهد. تحلیل توزیع فراوانی‌ها نشان می‌دهد ۸۰٪ پاسخ‌دهندگان معتقدند نشانه‌های جغرافیایی «خیلی زیاد» در ایجاد همبستگی اجتماعی مؤثرند. ۹۴درصد معتقدند تعدد نام‌ها باعث پیش‌پاافتادگی می‌شود. ۱۰۰٪ پاسخ‌دهندگان اظهار کرده‌اند که سلایق شهروندان «کم» یا «خیلی کم» در نام‌گذاری‌ها لحاظ می‌شود. ۱۰۰٪ پاسخ‌دهندگان معتقدند ملاحظات سیاسی «زیاد» یا «خیلی زیاد» بر تغییرات نام‌ها تأثیر دارد. در مورد نارضایتی اجتماعی، ۴۰٪ تأثیر تغییرات را «متوسط» و ۲۰٪ «زیاد» ارزیابی کرده‌اند. این یافته‌ها حاکی از آن است که نشانه‌های جغرافیایی نقش مهمی در انسجام اجتماعی دارند، اما سیستم مدیریت شهری به‌شدت از ملاحظات سیاسی تأثیر پذیرفته و کمترین توجه را به نظرات شهروندان دارد. تعدد نام‌ها باعث کاهش ارزش نشانه‌های جغرافیایی شده و تغییرات نام‌ها می‌تواند تا حدی باعث نارضایتی اجتماعی شود. انحراف معیار پایین (زیر ۰/۷ برای اکثر متغیرها) نشان‌دهنده همگرایی بالای نظرات پاسخ‌دهندگان است. نتایج مطالعه حاضر نشان می‌دهد مدیریت شهری اهواز نیازمند بازنگری در فرآیند نام‌گذاری معابر با تأکید بر مشارکت واقعی شهروندان و کاهش تأثیر ملاحظات سیاسی است. این یافته‌ها با نظریه‌های مربوط به اهمیت نشانه‌های شهری در ایجاد هویت جمعی همخوانی دارد، اما نشان می‌دهد در شهر اهواز این پتانسیل به دلیل سیاسی شدن فرآیند نام‌گذاری و عدم مشارکت شهروندان به خوبی محقق نشده است. پیشنهاد می‌شود مکانیزم‌های واقعی برای مشارکت شهروندان در نام‌گذاری‌ها ایجاد شده و از تأثیر افراطی ملاحظات سیاسی در این فرآیند کاسته شود.

شاخص تاریخ و حافظه

تحلیل شاخص تاریخ و حافظه مکانی نشان‌دهنده نتایج قابل‌توجهی است. متغیر «تأثیر استمرار و عدم تغییر نام‌ها بر هویت مکانی» با میانگین ۴/۶۴ بالاترین امتیاز را کسب کرده که نشانگر اهمیت ثبات نام‌های جغرافیایی در حفظ هویت مکان‌هاست. در مقابل، متغیر «تأثیر تغییرات نام‌ها بر بی‌هویتی مکانی» با میانگین ۱/۹۶ کمترین امتیاز را دارد. آزمون t تک‌نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ نشان می‌دهد تمامی روابط از نظر آماری معنادار هستند ($p<0.001$). قوی‌ترین رابطه مثبت مربوط به متغیر «تأثیر استمرار نام‌ها بر هویت مکانی» با ۲۳/۹۱۷ =t و تفاوت میانگین ۱/۶۴ است. متغیر «تأثیر تغییرات نام‌ها بر بی‌هویتی» با ۲۸۶/ ۷ -=t و تفاوت میانگین ۱/۰۴- نشان‌دهنده رابطه معکوس معنادار است. توزیع فراوانی‌ها حاکی از آن است که ۸۲ درصد پاسخ‌دهندگان معتقدند تغییرات پیاپی نام‌ها «زیاد» یا «خیلی زیاد» بر تاریخ و حافظه مکان تأثیر منفی دارد. ۱۰۰٪ پاسخ‌دهندگان معتقدند ثبات نام‌ها

«زیاد» یا «خیلی زیاد» بر حفظ هویت مکانی مؤثر است. ۵۲٪ تغییر نام‌ها را «خیلی کم» در بی‌هویتی مکانی مؤثر دانسته‌اند. ۱۰۰٪ پاسخ‌دهندگان اظهار کرده‌اند سابقه طولانی نام‌ها «زیاد» یا «خیلی زیاد» بر دلبستگی مکانی تأثیر دارد. ۸۸ درصد معتقدند ایجاد دلبستگی به نام‌های جدید زمان‌بر است («زیاد» یا «خیلی زیاد»). این یافته‌ها نشان می‌دهد ثبات نام‌های جغرافیایی نقش کلیدی در حفظ حافظه جمعی و هویت مکانی دارد، درحالی‌که تغییرات مکرر نام‌ها می‌تواند به بی‌هویتی مکانی منجر شود. انحراف معیار پایین (زیر ۰/۷۵ برای اکثر متغیرها) نشان‌دهنده همگرایی نظرات پاسخ‌دهندگان است. در این زمینه پیشنهاد می‌شود مدیریت شهری اهواز با ایجاد بانک اطلاعاتی از نام‌های تاریخی و تدوین دستورالعمل‌های محکم، از تغییرات بی‌رویه نام معابر جلوگیری کند. تشکیل کمیته‌های تخصصی با حضور جغرافیدانان و تاریخ‌دانان محلی برای نام‌گذاری‌های جدید و افزایش آگاهی عمومی درباره اهمیت نام‌های تاریخی از دیگر راهکارهای پیشنهادی است.

جدول ۵: آمار توصیفی شاخص تاریخ و حافظه

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
تأثیر تغییرات مکرر نام‌ها بر تاریخ و حافظه مکان	۵۰	۴.۲۲	۰.۷۳۷	۰.۱۰۴
تأثیر تغییرات نام‌ها بر بی‌هویتی مکانی	۵۰	۱.۹۶	۱.۰۰۹	۰.۱۴۳
تأثیر ثبات نام‌ها بر هویت مکانی	۵۰	۴.۶۴	۰.۴۸۵	۰.۰۶۹
تأثیر سابقه طولانی نام‌ها بر دلبستگی مکانی	۵۰	۴.۵۲	۰.۵۰۵	۰.۰۷۱
مدت زمان ایجاد دلبستگی به نام‌های جدید	۵۰	۴.۱۲	۰.۵۹۴	۰.۰۸۴

جدول ۶: نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای (مقدار آزمون = ۳)

متغیر	مقدارt	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین	محدوده اطمینان ۹۵٪
تأثیر تغییرات مکرر نام‌ها	۱۱.۷۱۳	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۲۲۰	۱.۰۱ تا ۱.۴۳
تأثیر تغییرات بر بی‌هویتی	-۷.۲۸۶	۴۹	۰.۰۰۰	-۱.۰۴۰	-۱.۳۳ تا -۰.۷۵
تأثیر ثبات نام‌ها	۲۳.۹۱۷	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۶۴۰	۱.۵۰ تا ۱.۷۸
تأثیر سابقه طولانی	۲۱.۲۹۷	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۵۲۰	۱.۳۸ تا ۱.۶۶
مدت زمان ایجاد دلبستگی	۱۳.۳۳۶	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۱۲۰	۰.۹۵ تا ۱.۲۹

شاخص کنش‌ها و رویدادها

تحلیل شاخص کنش‌ها و رویدادها نشان می‌دهد رویدادهای فرهنگی با میانگین ۴/۴۶ بیشترین تأثیر را بر دلبستگی مکانی دارند، درحالی‌که نامیدن رویدادهای مکان‌های دیگر با میانگین ۲/۳۴ کمترین تأثیر را نشان می‌دهد. آزمون t تک‌نمونه‌ای با مقدار آزمون ۳ حاکی از آن است که سه متغیر از پنج متغیر از نظر آماری معنادار هستند .($p<0.001$) متغیر «تأثیر رویدادهای فرهنگی بر دلبستگی مکانی» با $t=$ ۱۶/۸۳۸ و تفاوت میانگین ۱/۴۶ قوی‌ترین رابطه مثبت را دارد. در مقابل، متغیر «تأثیر نامیدن رویدادهای مکان‌های دیگر» با $t=$ -۴/۷۵۴ و تفاوت میانگین ۰/۶۶- رابطه منفی معناداری را نشان می‌دهد. توزیع فراوانی‌ها حاکی از آن است که ۸۰٪ پاسخ‌دهندگان معتقدند نام‌های مرتبط با رویدادهای اجتماعی «زیاد» یا «خیلی زیاد» بر هویت مکانی تأثیر دارند. ۶۶ درصد پاسخ‌دهندگان تأثیر نامیدن رویدادهای مکان‌های دیگر را «کم» یا «خیلی کم» ارزیابی کرده‌اند. ۹۴٪ رویدادهای فرهنگی را در دلبستگی مکانی «زیاد» یا «خیلی زیاد» مؤثر دانسته‌اند. این یافته‌ها نشان می‌دهد رویدادهای فرهنگی و نام‌های مرتبط با کنش‌های اجتماعی محلی بیشترین تأثیر را بر هویت و دلبستگی مکانی دارند. در مقابل، رویدادهای سیاسی و نام‌های نامرتبط با مکان تأثیر کمتری دارند. انحراف معیار نسبتاً بالا در برخی متغیرها (مثلاً ۱/۵۷۵ برای نام‌های نامرتبط) نشان‌دهنده اختلاف نظر بیشتر پاسخ‌دهندگان در این موارد است. نتایج این پژوهش حاکی از آن است که فرآیند هویت‌سازی مکانی در اهواز نیازمند تقویت مؤلفه‌های فرهنگی غیرسیاسی، افزایش مشارکت محلی، توجه به خرده‌فرهنگ‌های شهری و پرهیز از یکسان‌سازی نام‌ها است. پیشنهاد می‌شود مدیریت شهری با ایجاد بانک اطلاعاتی از رویدادهای فرهنگی محلی، تشکیل کارگروه‌های محله‌ای برای

نام‌گذاری‌ها و تدوین دستورالعمل‌های نام‌گذاری مبتنی بر هویت بومی، زمینه‌ساز تقویت هویت مکانی در شهر اهواز شود. محدودیت‌های این مطالعه در این زمینه شامل عدم تفکیک پاسخ‌ها بر اساس محلات مختلف، نپرسیدن درباره انواع خاص رویدادهای فرهنگی و عدم بررسی تأثیر سن پاسخ‌دهندگان بوده که پیشنهاد می‌شود در مطالعات آینده مورد توجه قرار گیرد.

جدول ۷: آمار توصیفی شاخص کنش‌ها و رویدادها

متغیر	تعداد	میانگین	انحراف معیار	خطای استاندارد
تأثیر نام‌های مرتبط با رویدادهای اجتماعی بر هویت مکانی	۵۰	۴.۱۴	۰.۷۲۹	۰.۱۰۳
تأثیر نام‌های نامرتبط با رویدادهای اجتماعی بر دلبستگی	۵۰	۲.۷۴	۱.۵۷۵	۰.۲۲۳
تأثیر نامیدن رویدادهای مکان‌های دیگر	۵۰	۲.۳۴	۰.۹۸۲	۰.۱۳۹
تأثیر رویدادهای سیاسی بر دلبستگی	۵۰	۳.۱۸	۱.۱۱۹	۰.۱۵۸
تأثیر رویدادهای فرهنگی بر دلبستگی	۵۰	۴.۴۶	۰.۶۱۳	۰.۰۸۷

جدول ۸: نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای (مقدار آزمون = ۳) شاخص کنش‌ها و رویدادها

متغیر	مقدارt	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	تفاوت میانگین	محدوده اطمینان ۹۵٪
نام‌های مرتبط با رویدادهای اجتماعی	۱۱.۰۶۲	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۱۴۰	۰.۹۳ تا ۱.۳۵
نام‌های نامرتبط با رویدادها	-۱.۱۶۷	۴۹	۰.۲۴۹	-۰.۲۶۰	۰.۱۹ -تا ۰.۷۱-
رویدادهای مکان‌های دیگر	-۴.۷۵۴	۴۹	۰.۰۰۰	-۰.۶۶۰	۰.۳۸ -تا ۰.۹۴-
رویدادهای سیاسی	۱.۱۳۷	۴۹	۰.۲۶۱	۰.۱۸۰	۰.۵۰ -تا ۰.۱۴-
رویدادهای فرهنگی	۱۶.۸۳۸	۴۹	۰.۰۰۰	۱.۴۶۰	۱.۲۹ تا ۱.۶۳

بحث

یافته‌های این پژوهش درباره تأثیر تغییرات نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی در اهواز، زمانی در بستر گسترده‌تری از ادبیات علمی معنا می‌یابد که با چارچوب «نشانه‌شناسی قدرت در فضا» و به ویژه نظریه‌های انتقادی نام‌شناسی تحلیل شوند. از منظر این چارچوب، نام‌گذاری و تغییر نام، فرایندی صرفاً زبانی یا اداری نیست، بلکه عرصه‌ای نمادین برای اعمال، نمایش و بازتولید قدرت است. نام‌ها به عنوان «نشانه»هایی قدرتمند، ابزاری در دست نهادهای سیاسی و اجتماعی برای بازتعریف هویت جمعی، کنترل حافظه مکانی و تعریف مشروعیت در فضای شهری هستند. انتخاب یک نام، حذف نامی دیگر، یا تغییر پیاپی اسامی، همگی کنش‌هایی گفتمانی هستند که روایت خاصی از تاریخ، هویت و تعلق را تجویز و روایت‌های رقیب را به حاشیه می‌رانند. پژوهش حاضر با اتکا به این مبانی نظری، به بررسی مصداق عینی این فرآیندها در کلانشهر اهواز پرداخته است. در پرتو این چارچوب، یافته‌های این پژوهش در مورد اهواز را می‌توان به مثابه شواهدی میدانی از نحوه «نمایش قدرت» از مجرای نام‌گذاری تفسیر کرد. اولاً، فرآیند نام‌گذاری در اهواز ـ با توجه به میانگین بسیار بالای تأثیر «گرایش‌های سیاسی» (۴/۶۸) و میانگین بسیار پایین «توجه به سلایق شهروندان» (۱/۳۶) ـ خود به تنهایی گویای غلبه انگیزه‌های ایدئولوژیک و بالا به پایین بر خواست و هویت محلی است. این یافته به وضوح نشان می‌دهد که تغییر نام در اهواز، در درجه اول ابزاری برای تحمیل روایت مسلط بوده است. ثانیاً، پیامدهای این کنش قدرت ـ یعنی «گسست در حافظه جمعی» (با میانگین ۴/۲۲ برای تأثیر تغییرات مکرر بر تاریخ/حافظه) و «سردرگمی شهروندان» (با میانگین ۲/۰۰) ـ در واقع هزینه‌های اجتماعی همین تحمیل را عیان می‌سازد. قدرت، با تغییر نشانه‌ها، تلاش می‌کند واقعیت جدیدی را طبیعی جلوه دهد، اما یافته‌ها حاکی از مقاومت ذهنی جامعه در قبال این تغییر و بروز عوارضی مانند بی‌هویتی است.

کار نظری پژوهشگران پیشگامی همچون نَش (۱۹۹۹) و رُز–رِدوود و همکاران (۲۰۰۹) نشان می‌دهد که نام‌گذاری صرفاً یک اقدام اداری بی‌طرف نیست، بلکه عرصه‌ای نمادین برای بازتولید قدرت، هویت و حافظه جمعی است. در ادامه، یافته‌های کلیدی این پژوهش در پرتو این چارچوب‌های نظری مورد بحث قرار می‌گیرد. همسو با استدلال نَش (۱۹۹۹) در زمینه ایرلند پسااستعماری، یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که نام‌های منحصربه‌فرد و دارای اصالت در شهر اهواز، نقشی کلیدی در ایجاد هویت مکانی

ایفا می‌کنند. این نام‌ها، مشابه آنچه نَش «کانال‌های آلوده‌نشده به گذشته» می‌نامد، به عنوان واسطه‌های عاطفی عمل کرده و احساس تعلق و دلبستگی ساکنان را به مکان‌های شهری تقویت می‌کنند. بنابراین، می‌توان استدلال کرد که سرمایه‌گذاری بر روی نام‌های منحصربه‌فرد محلی، نه یک اقدام شکلی، بلکه یک استراتژی اساسی در تقویت سرمایه اجتماعی و هویت جمعی در کلانشهر اهواز است. تغییرات پیاپی و بی‌ضابطه نام‌های جغرافیایی در اهواز را می‌توان از منظر مفهوم «پالایش نام‌مکانی» (Rose-Redwood et al., 2009) تحلیل کرد. این تغییرات، که عموماً بدون مشارکت جامعه محلی و با انگیزه‌های سیاسی صورت می‌گیرد، منجر به ایجاد «گسست در حافظه جمعی» می‌شود. همان‌طور که یافته‌ها نشان داد، ثبات نام‌ها قوی‌ترین عامل تعیین‌کننده برای حفظ هویت مکانی است. این امر مؤید آن است که هرگونه تغییر نام، در صورت عدم توجیه تاریخی و فرهنگی و فقدان مشارکت مردمی، می‌تواند به مثابه یک «خشونت نمادین» عمل کرده و پیوند عاطفی شهروندان با شهر خود را سست کند. همچنین، شاهد یک پارادوکس قابل تأمل در مدیریت شهری اهواز هستیم: از یک سو، نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی با میانگین ۴/۶۸ دارای بیشترین پتانسیل برای ایجاد همبستگی اجتماعی تشخیص داده شدند، اما از سوی دیگر، سیستم نام‌گذاری به شدت از ملاحظات سیاسی (میانگین ۴/۶۸) تأثیر پذیرفته و کمترین توجه را به سلایق شهروندان (میانگین ۱/۳۶) دارد. این یافته به وضوح نشان می‌دهد که فرآیند نام‌گذاری در اهواز، به جای آنکه یک «عرصه فرهنگی» (Nash, 1999) برای گفت‌وگوی عمومی باشد، به یک «ابزار حکمرانی» (Rose-Redwood et al., 2009) برای اعمال یک روایت خاص از بالا به پایین تبدیل شده است. این امر پتانسیل عظیم نام‌ها برای انسجام‌بخشی اجتماعی را به دلیل فقدان مشروعیت مردمی خنثی می‌سازد. مطالعه لوویکا (۲۰۰۸) بر روی شهرهای لووف و وروتسواف نشان می‌دهد که چگونه تغییرات جمعیتی پس از جنگ جهانی دوم و سیاست‌های تغییر نام، به ابزاری برای بازتعریف هویت قومی تبدیل شد. در این شهرها، ساکنان جدید با بزرگ‌نمایی نقش قومیت خود و کمرنگ کردن نقش گروه‌های قومی پیشین، «سوگیری قومی» را در حافظه جمعی ایجاد کردند. اگرچه بافت سیاسی اهواز با این شهرها متفاوت است، اما مکانیسم زیربنایی مشابهی در کار است: استفاده از نام‌گذاری به عنوان ابزاری برای بازتعریف هویت جمعی. یافته کلیدی پژوهش حاضر ـ که تغییرات مکرر نام‌ها با میانگین ۲/۰۰ بیشترین سردرگمی را ایجاد کرده ـ این فرض را تأیید می‌کند که بی‌ثباتی در نام‌ها مستقیماً به بی‌ثباتی در درک مکانی منجر می‌شود. همچنین، پژوهش پالونن (۲۰۰۸) درباره بوداپست پساکمونیست، به خوبی نشان می‌دهد که تغییر نام خیابان‌ها و بناهای یادبود چگونه به عرصه نبرد نمادین بین نهادهای مختلف حکومتی تبدیل می‌شود. در بوداپست، این نبرد بین دولت مرکزی، شهرداری و مناطق شهری با ایدئولوژی‌های مختلف جریان داشت. این الگو در اهواز نیز قابل مشاهده است، جایی که میانگین بالای تأثیر گرایش‌های سیاسی بر تغییرات نام‌ها (۴/۶۸) در مقابل میانگین بسیار پایین توجه به سلایق شهروندان (۱/۳۶)، حاکی از غلبه ملاحظات سیاسی بر نیازهای جامعه محلی است. نکته قابل تأمل در مقایسه این سه شهر، نقش متفاوت «حافظه فیزیکی» شهری است. در لووف، وجود نشانه‌های فیزیکی غنی از گذشته چندفرهنگی، تا حدی به تعدیل سوگیری قومی کمک کرد. در مقابل، در اهواز، تغییرات پیاپی نه تنها در نام‌ها، که در کالبد شهری نیز رخ داده و این گسست فیزیکی، تشدیدکننده گسست حافظه جمعی بوده است. یافته مهم دیگر این پژوهش که با مطالعات بین‌المللی همسوست، نقش کاهنده «تعدد نام‌ها» بر ارزش نشانه‌های جغرافیایی است. همان‌طور که در بوداپست مشاهده شد، تکرار نام‌های خاص در سطح شهر از تأثیر نمادین آنها می‌کاهد. در اهواز نیز، تعدد نام‌ها با میانگین ۴/۳۰ موجب پیش‌پاافتادگی نشانه‌های جغرافیایی شده است.

در مقابل، یافته‌های مربوط به تأثیر مثبت «نام‌های منحصربه‌فرد» (با میانگین ۴/۵۴) و «ثبات نام‌ها» (با میانگین ۴/۶۴) بر هویت مکانی، با نظریه «حس مکان» نوربرگ–شولتز همخوانی کامل دارد. این نتایج نشان می‌دهد که حتی در بافت سیاسی پیچیده، پایداری و اصالت نام‌ها می‌تواند به حفظ تداوم هویتی کمک کند. در پایان، اگرچه بافت تاریخی و سیاسی اهواز با شهرهای اروپای شرقی متفاوت است، اما مکانیسم‌های روانی–اجتماعی تأثیر تغییرات توپونومیک بر حافظه جمعی و هویت مکانی کمابیش یکسان است. یافته‌های این پژوهش نشان می‌دهد که مدیریت نام‌گذاری در اهواز نیازمند گذار از رویکرد سیاسی صرف به سوی رویکردی مردم‌محور، با ثبات و مبتنی بر هویت بومی است. مطالعه موردی اهواز نه یک پدیده منحصربه‌فرد، بلکه نمونه‌ای گویا از دینامیک‌های جهانی قدرت، هویت و فضا است که در نظریه‌های انتقادی نام مکان‌ها بازتاب یافته است. یافته‌های این پژوهش

از یک سو، اهمیت حیاتی نام‌های منحصربه‌فرد و باثبات را – همان‌طور که نَش در ایرلند نشان داد - تأیید می‌کند و از سوی دیگر، خطرات «پالایش نام‌مکانی» و سیاسی‌سازی این فرآیند را – که رُز–رِدوود و همکاران به آن پرداختند – عیان می‌سازد. راه برون‌رفت از این چالش، حرکت به سمت یک الگوی دموکراتیک از نام‌گذاری است که در آن، نام‌ها نه به عنوان ابزار کنترل، بلکه به عنوان بستری برای گفت‌وگو، شناخت متقابل و تقویت حس تعلق مکانی برای تمامی ساکنان اهواز فهمیده شوند.

نتیجه‌گیری

نتایج این پژوهش که با هدف بررسی تأثیر تغییرات نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی بر حس تعلق و دلبستگی مکانی ساکنان کلانشهر اهواز انجام شد، به وضوح گویای نقش محوری و انکارناپذیر این نام‌ها در شکل‌دهی به هویت فردی و جمعی، حافظه تاریخی و انسجام اجتماعی است. تحلیل داده‌های گردآوری‌شده نشان می‌دهد که نام‌های جغرافیایی صرفاً برچسب‌هایی برای شناسایی مکان نیستند، بلکه عرصه‌ای نمادین برای بازتولید فرهنگ، تجلی قدرت و تقویت یا تضعیف حس تعلق مکانی به شمار می‌روند. یافته‌ها در قالب چهار شاخص تاریخ/حافظه، اجتماع، احساسات و عواطف، و کنش‌ها و رویدادها مؤید آن است که بین ثبات و اصالت نام‌های جغرافیایی با تقویت هویت مکانی رابطه‌ای مستقیم و مثبت، و بین تغییرات پیاپی و بی‌ضابطه این نام‌ها با پدیده‌ی بی‌هویتی شهری و سردرگمی شهروندان رابطه‌ای معکوس و معنادار وجود دارد. در پاسخ به سؤال اصلی پژوهش می‌توان اذعان داشت که تغییرات مکرر نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی به‌طور مستقیم منجر به تضعیف حس دلبستگی مکانی افراد می‌شود. این تغییرات با ایجاد گسست در حافظه جمعی و قطع ارتباط عاطفی مردم با مکان‌ها، بستر لازم برای بروز بی‌هویتی شهری را فراهم می‌سازد. از سوی دیگر، تعدد و تکرار نام‌ها نیز با کم‌رنگ کردن ویژگی منحصربه‌فرد مکان‌ها، موجب پیش‌پاافتادگی و کاهش اثرگذاری آن‌ها در فرآیند هویت‌یابی می‌شود. در مقابل، نام‌های با سابقه تاریخی طولانی و نام‌های منحصربه‌فرد که ریشه در بستر فرهنگ، تاریخ و رویدادهای محلی دارند، با میانگین‌های به‌طور چشمگیر بالاتر (به‌ترتیب ۴/۵۴ و ۵/۶۴) به عنوان قوی‌ترین عوامل تقویت‌کننده هویت و دلبستگی مکانی شناسایی شدند. این امر به وضوح نشان می‌دهد که ثبات و اصالت، کلید اصلی تبدیل یک مکان فیزیکی به یک مکان معنادار برای ساکنان آن است. از منظر شاخص اجتماع نیز نتایج حاکی از آن است که نام‌ها و نشانه‌های جغرافیایی با میانگین ۴/۶۸ دارای بالاترین پتانسیل برای ایجاد همبستگی اجتماعی هستند، اما متأسفانه این پتانسیل ذاتی در شهر اهواز به دلیل سیاسی بودن فرآیند نام‌گذاری و عدم توجه به سلایق و خواست شهروندان (با کمترین میانگین، ۱/۳۶) به طور کامل محقق نشده است. این یافته به خوبی نشان می‌دهد که چگونه مدیریت نام‌گذاری می‌تواند عاملی برای انسجام یا، در صورت بی‌توجهی، عاملی برای ایجاد نارضایتی اجتماعی باشد. در بعد کنش‌ها و رویدادها نیز نتایج مؤید برتری واضح رویدادهای فرهنگی (با میانگین ۴/۴۶) بر رویدادهای سیاسی در ایجاد دلبستگی مکانی بود. این موضوع حاکی از آن است که قلب هویت شهری اهواز در فرهنگ، آیین‌ها و خرده‌فرهنگ‌های اصیل و غیرسیاسی آن می‌تپد و هرگونه نام‌گذاری که بتواند خود را با این بستر فرهنگی هماهنگ سازد، با استقبال و احساس تعلق بیشتری از سوی شهروندان روبرو خواهد شد. در مقابل، نامیدن مکان‌ها بر اساس رویدادهای مربوط به مکان‌های دیگر کمترین تأثیر را داشت که این امر بر اهمیت بوم‌گرایی و محلی‌گرایی در فرآیند نام‌گذاری صحه می‌گذارد. به طور خلاصه، می‌توان نتیجه گرفت که شهر اهواز با چالشی دوگانه روبرو است: از یک سو، دارای پتانسیل عظیم و اثبات‌شده‌ای در بهره‌گیری از سرمایه‌های نمادین خود (اعم از تاریخی، اجتماعی و فرهنگی) برای تقویت هویت و انسجام شهری است و از سوی دیگر، مدیریت کنونی نام‌گذاری با رویکردی سیاسی، متمرکز و بدون مشارکت مردمی، نه تنها از این پتانسیل بهره‌ای نمی‌برد، بلکه از طریق تغییرات مکرر و بی‌ضابطه، به عاملی برای تخریب حافظه جمعی، سردرگمی و تضعیف حس تعلق شهروندان تبدیل شده است. این پژوهش به صورت مشخص فرضیه‌های خود مبنی بر تأثیر مثبت نام‌های منحصربه‌فرد، تأثیر منفی تقسیمات اداری–فضایی ناهمگون، نقش کلیدی رویدادهای فرهنگی و اجتماعی محلی، و پیامدهای منفی تغییرات پیاپی نام‌ها را مورد تأیید قرار می‌دهد. بر این اساس، پیام اصلی این پژوهش برای مدیران و برنامه‌ریزان شهری اهواز این است که موضوع نام‌گذاری را نه یک اقدام ساده اداری، بلکه یک پروژه فرهنگی–اجتماعی کلان و بلندمدت ببینند. حرکت به سمت یک نظام نام‌گذاری دموکراتیک، با ثبات و مبتنی بر هویت بومی که در آن شهروندان نه به عنوان موضوع، بلکه به عنوان ذی‌نفعان اصلی و مشارکت‌کنندگان فعال

در فرآیند تصمیم‌گیری نقش آفرینی می‌کنند، تنها راه برون‌رفت از چالش بی‌هویتی کنونی و احیای حس تعلق مکانی در کلانشهر اهواز است. پیشنهاد می‌شود با تشکیل کمیته‌های تخصصی با حضور جغرافیدانان، تاریخ‌دانان، جامعه‌شناسان و نمایندگان محلات، ایجاد بانک اطلاعاتی از نام‌های اصیل و تاریخی، و تدوین و اجرای یک دستورالعمل محکم و ضابطه‌مند برای نام‌گذاری و ممانعت از تغییرات بی‌رویه، گام‌های عملی در این مسیر برداشته شود. این اقدامات نه تنها به ارتقای کیفیت حکمرانی شهری می‌انجامد، بلکه با تقویت سرمایه اجتماعی و هویت جمعی، زمینه را برای توسعه پایدار و همه‌جانبه اهواز فراهم خواهد کرد.

با وجود تلاش برای دقت روش‌شناختی، این پژوهش با محدودیت‌هایی نیز روبرو بوده است که تعمیم‌پذیری گسترده یافته‌ها را نیازمند احتیاط می‌سازد. مهم‌ترین محدودیت، حجم نمونه‌ی ۵۰ نفری متشکل از خبرگان است. اگرچه این حجم با توجه به ماهیت توصیفی ـ تحلیلی پژوهش و روش گلوله برفی برای دستیابی به دیدگاه‌های عمیق و تخصصی کفایت می‌کند، اما برای تعمیم نتایج به تمامی اقشار و گروه‌های اجتماعی ساکن در اهواز کافی نیست. پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده:

۱. با حجم نمونه بسیار بزرگ‌تر و نماینده جامعه آماری (شامل ساکنان عادی محلات مختلف، با ویژگی‌های سنی، قومی و اقتصادی متنوع) این رابطه را مورد سنجش مجدد قرار دهند.

۲. مطالعه به صورت مقایسه‌ای بین محلات مختلف اهواز انجام گیرد تا تفاوت‌های درون‌شهری در تجربه تغییر نام و دلبستگی مکانی نیز آشکار شود.

قدردانی

از زحمات مجموعه فصلنامه پژوهش‌های نوین سیاست جغرافیایی کمال تشکر را دارم

تعارض منافع

بنابر اظهار نویسندگان، مقالهٔ حاضر هیچ‌گونه تعارض منافعی ندارد.

منابع

احمدی‌پور، زهرا؛ سیفی‌فرزاد، هادی؛ شعایی، مجتبی و گنجی‌پور، علی (۱۳۹۹). تحلیل کارکرد نشانه‌های شهری در بازنمایی هویت ملی (مطالعه موردی: نقاشی دیواری‌های منطقه ۶ تهران). **فصلنامه آمایش سیاسی فضا**، دوره ۲، شماره ۲، صص ۱۳۲–۱۴۶.

ترکمن، زهرا؛ انصاری، مجتبی؛ کیانی، مرضیه (۱۳۹۸). از نشانه‌های شهری تا نشانه‌های فرهنگی–اجتماعی؛ به سوی رویکرد نشانه‌شناسی اجتماعی. **جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)**، ۹ (۴)، صص ۳۷۰–۳۵۰.

حسنعلی‌پور، عباس (۱۴۰۰). بازآفرینی هویت شهری با استفاده از مفاهیم و نمادهای اسلامی–ایرانی در طراحی المان‌های شهری. **نشریه علمی–پژوهشی شهر و معماری ایران**، ۷ (۲۱)، صص۲۰–۱.

خوچملی، عبدالوهاب؛ احمدی‌پور، عطا؛ حافظنیا، محمدرضا و پورجعفر، محمدرضا. (۱۳۹۵). تبیین ژئوپلیتیک منظر شهری: رابطه قدرت و سیاست با نمادسازی شهری. **مجلهٔ پژوهش‌های جغرافیای سیاسی**، ۱ (۳)، صص ۲۸–۱.

سیفی‌فرزاد، هادی؛ غورچی، مرتضی و پورعزیزی، علی (۱۳۹۸). تحلیلی بر آمایش نشانه‌های هویتی در فضاهای شهری. **آمایش فضای سیاسی**، (۲) ۱، صص ۸۹–۸۳.

شهری، حمیدرضا و وحیدطاری، سیداحسان (۱۴۰۲). فضای شهری: از شهر–نشانه تا سقوط کیفی نشانه‌های شهری (مطالعهٔ موردی: شهر اصفهان**). نشریه علمی–پژوهشی مطالعات شهری**، ۱۵ (۳)، صص ۱۲–۱.

صادقی، حمیدرضا؛ اسماعیلی، رضا و حقیقتیان، منصور (۱۳۹۸). بررسی تأثیر شناخت مؤلفه‌های هویتی بازنمایی شده در نشانه‌های شهری اصفهان بر هویت ملی. **فصلنامه مطالعات جامعه‌شناختی شهری**، سال نهم، شماره سی‌ودوم، صص ۱۱۵–۱۵۴.

کریم‌زاده، غلامرضا. (۱۳۸۵). ضرورت استانداردسازی نام‌های جغرافیایی در سامانه‌های اطلاعات مکانی شهری (با تأکید بر فرآیند کدگذاری زمینی معابر شهری)، سال هفدهم، شماره ۷۸. سازمان نقشه‌برداری کشور.

کریمی‌پور، فرید، عبدی، صفی‌الله؛ بزرگمهرنیا، رضا؛ سرکشیکی، فرداد(۱۳۹۲). دستورالعمل کدگذاری معابر شهر تهران با هدف تسهیل هدایت مسیر. **دوماهنامه شهرنگار**، شماره‌های ۷۹ و ۸۰، ۲۹–۳۸.

محمدحسنی، الینا؛ طغرایی، ابوالفضل؛ میرعالمی، مرتضی (۱۳۹۵). تحلیل گونه‌شناسانه عوامل مؤثر بر خوانایی نشانه‌های شهری (مطالعه موردی: خیابان ولیعصر تهران). **هویت شهر**، ۱۰ (۲۵)، صص ۸۹-۶۲.

موسوی، سیده ساغر؛ شکور، علی (۱۳۹۷). بررسی و نقش نشانه‌های شهری با تأکید بر شناسایی هویت فضا (مطالعه موردی: بلوار شهید چمران شیراز). **پژوهش و برنامه‌ریزی شهری**، ۹ (۳۵)، صص ۱۰-۱.

مولایی، اصغر. (۱۴۰۱). بازشناسی شاخص‌های نام‌گذاری فضاهای شهری با تأکید بر هویت: موردپژوهی میدان‌های انقلاب، امام حسین، رسالت و سبزه‌میدان تهران. **فصلنامه رهپویه معماری و شهرسازی**، دوره اول، شماره چهارم، ۲۹-۱۱.

نصر، طاهره؛ مصلی‌نژاد، علی و امیری، عبدالرسول. (۱۳۹۶). بررسی تأثیر نشانه‌های شهری بر ارتقای هویت اجتماعی جوانان (مطالعه موردی: ورودی شمالی شهر شیراز-دروازه قرآن). **نشریه پژوهش و برنامه‌ریزی شهری**، ۸ (۳۱)، صص ۲۰۶-۱۸۷.

Ahmadipour, Z., Seififarzad, H., Shoaie, M., & Ganjipour, A. (2020). Analyzing the function of urban signs in representing national identity (Case study: Murals in District 6 of Tehran). *Political Space Planning Quarterly, 2*(2), 132–146. [In Persian]

Altman, Irwin, and Low, Setha (1992b). '*Place Attachment. A Conceptual Inquiry'*, in Irwin Altman and Setha Low (eds.), Place Attachment. New York: Plenum Press, 1–12.

Barton, H. (2016). *Persuasion and compliance in cyberspace,* In I. Con-nolly, M. Palmer, H. Barton, & G. Kirwan (Eds.), An introduction to cyberpsychology (pp. 111–123). Routledge.

Borkfelt, S. (2011). What's in a name? Consequences of naming non-human animals. *Animals*, 1(1), 116–125. https://doi.org/10.3390/ani1010116

Coates, Richard (2006d). '*Names'*, in Richard Hogg and David Denison (eds.), A History of the English Language. Cambridge: Cambridge University Press, 312–51.

Darwish, I. (2010). Pre-peace and post-peace referring in Jordanian journalistic Arabic. Names, 58(4), 191–196.

Harley, T. A. (2014). *The psychology of language: From data to theory*. Fourth edition. Psychology Press.

Hassanalipour, A. (2021). Recreating urban identity using Islamic-Iranian concepts and symbols in the design of urban elements. *Iranian City & Architecture Research Journal, 7*(21), 1–20. [In Persian]

Hough, Carole (2016) *The Oxford Handbook of Names and Naming*, Oxford University Press.

ICOS (2011). 'ICOS Terminology List English 2011'. Available online at: <http://www.icosweb.net/index.php/terminology.html> [accessed 30 January 2024)].

Karimipour, F., Abdi, S., Bozorgmehrnia, R., & Sarkeshiki, F. (2013). Guidelines for coding Tehran city thoroughfares to facilitate wayfinding. Shahrengar Bimonthly, (79-80), 29–38. [In Persian]

Karimzadeh, G. (2006). The necessity of standardizing geographical names in urban spatial information systems. *Cartography, 17*(78). [In Persian]

Khochamli, A., Ahmadipour, A., Hafeznia, M. R., & Pourjafar, M. R. (2016). Explaining the geopolitics of urban landscape: The relationship between power and politics with urban symbolism. *Journal of Political Geography Research, 1*(3), 1–28. [In Persian]

Kostanski, Laura (2016) *Toponymic Attachment, The Oxford Handbook of Names and Naming*, Edited by Carole Hough, DOI: 10.1093/oxfordhb/9780199656431.013.42

Mautner, G. (2016). *Discourse and management: Critical perspectives through the language lens*. Macmillan.

Mohammadhasani, E., Toghraee, A., & Miralami, M. (2016). Typological analysis of factors affecting the legibility of urban signs (Case study: Valiasr Street, Tehran). *Hoviate Shahr (City Identity), 10*(25), 62–89. [In Persian]

Molaee, A. (2022). Recognition of indicators for naming urban spaces with emphasis on identity: Case study of Enghelab, Imam Hossein, Resalat, and Sabze Meydan squares in Tehran. *Rahpouye Memari va Shahrsazi (Architecture and Urbanism Pathfinder), 1*(4), 11–29. [In Persian]

Mousavi, S. S., & Shokoor, A. (2018). Investigation and the role of urban signs with emphasis on identifying the identity of space (Case study: Shahid Chamran Boulevard, Shiraz). *Urban Research and Planning, 9*(35), 1–10. [In Persian]

Nasr, T., Mosallanezhad, A., & Amiri, A. (2017). Investigating the impact of urban signs on enhancing the social identity of youth (Case study: The northern entrance of Shiraz city - Quran Gate). *Urban Research and Planning Journal, 8*(31), 187–206. [In Persian]

Ndlovu, Sambulo (2022) *Naming and Othering in Africa*, First published 2022 by Routledge.

Okello, B. (2020). What's in a name? Reinventing Luo naming system in Kenya's ethnopolitical landscape. *African Identities*, 19(1), 77–90. https://doi.org/10.1080/14725843.2020.1791687

Sadeghi, H. R., Esmaili, R., & Haghighitian, M. (2019). Investigating the impact of understanding the identity components represented in the urban signs of Isfahan on national identity. *Journal of Urban Sociological Studies, 9*(32), 115–154. [In Persian]

Seififarzad, H., Ghoorchi, M., & Pourazizi, A. (2019). An analysis of the planning of identity signs in urban spaces. *Political Space Planning, 1*(2), 83–89. [In Persian]

Shahri, H. R., & Vahidtari, S. E. (2023). Urban space: From city-sign to the qualitative decline of urban signs (Case study: Isfahan city). *Urban Studies Research Journal, 15*(3), 1–12. [In Persian]

Sharpe, Erin, and Ewert, Alan (2000). '*Interferences in Place Attachment. Implications for Wilderness*', USDA Forest Service Proceedings 3: 218–22. Available online at: <www.wilderness.net/library/documents/Sharpe_3-29.pdf>.

Smith, Viktor (2021) *Naming and Framing: Understanding the Power of Words across Disciplines, Domains, and Modalities*, First published 2021by Routledge, New York, NY 10017.

Strani, K., & Szczepaniak-Kozak, A. (2018). Strategies of othering through discursive practices: Examples from the UK and Poland. *Lodz Papers in Pragmatics*, 14(1), 163–179.

Stueve, Ann, Gerson, Kathleen, and Fischer, Claude S. (1975). *The Structure and Determinants of Attachment to Place*. Berkeley, CF: Institute of Urban and Regional Development.

Turkman, Z., Ansari, M., & Kiani, M. (2019). From urban signs to socio-cultural signs; Towards a social semiotics approach. *Geography (Regional Planning), 9*(4), 350–370. [In Persian]

UNGEGN (2001). *Consistent Use of Place-Names*. New York: United Nations Group of Experts on Geographical Names. Available online at: <https://unstats.un.org/unsd/geoinfo/UNGEGN/docs/pubs/UNGEGNbrochure_en.pdf>.

Williams, Daniel, and Vaske, Jerry (2003). 'The Measurement of Place Attachment. Validity and Generalizability of a Psychometric Approach', *Forest Science* 49.6: 830–40.